

ИЗЛАЗИ

угорником, четвртком
и недељом

ЦЕНА

за 1 МЕСЕЦ 1 ДИНАР
или 1 КРУНАПреглату примају све
поште у Србији и
иностраниству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Претплату треба слати:
Стеви М. Веселиновићу
проф. БогословијеНЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
Кнежев Споменне бр. 9.

БРОЈ 10 ПР. ДИН.

Уредник: Јанко М. Веселиновић

БРОЈ 10 ПР. ДИН.

НА РАСТАНКУ

— ХАЈНЕ —

Колијеско мојих јада,
Сиомениче среће моје,
Дивни граде, збогом сада.
Час растанка крцнуо је.

Збогом ој, ти свети ирџе
Низ који ми драга слази;
Збогом, мјесто, од свег драже,
На ком први пут је снази'.

О, да никад, давче мио,
Не виђех ти очи сјајне,
Не бих сада тако био
Шуи жалости, тује тајне!

Ја ти нисам срце дирио
Тајном бјеше љубав моја —
Само хтједох живит' мирно
Ту, гдје дише душа твоја.

Ал' ти мене гониш сама,
Твоја уста целен зборе;
На чело ми пала тама
А срце ми јади море.

И стрвеним, жићем иустим
Ја сад идем, с душом јадном,
Док уморну главу сиустим
У далеком гробу хладном.

Алекса Шантић.

ИДЕАЛИСТА

(СЛИКА ИЗ ДРУШТВА)

— РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ —

(НАСТАВАК)

IV

— Ето дакле, — продужи Марко — ово писмо само довољно је; оно нам јасно говори о жарком, чистом осећању, из њега се види какав силан пламен родољубља гораше у грудима његовим. То је Ђорђе писао пред свој полазак у мучну борбу, када бејаше млад, свеж, бујан. За тим долази тридесет и неколико година неуморног рада, страдања, мука.

Казао сам вам већ какав је изгледао кад сам га први пут познао пре пет година. Имао је шест година, али изгледаше, да је бар двадесет година старији него што је. Он снагу своју није штедео, он није живео, већ горео.

Неколико дана по своме доласку, седео сам са једним својим другом, учитељем пред школом у школској банти. У тој школској згради бејаше други и трећи разред основне школе. Учитељ трећег разреда је тај мој друг. Његови ђаци су били пуштени на одмор, те се играју разних игара, и облећу око нас као мушице.

Од учионице другог разреда отворени прозори, те се лепо чује песма, коју певају звонки, весели дечији гласићи:

„Зелени се мио брег..“

— Ча-Ђорђе пева с децом — изговори мој друг учитељ.

— Шта, зар је то његов разред?! упитах ја зачуђен.

— Његов. Он сада само пева. Дође у осам, седне за сто, зарони главу међу руке, или седне ту уз прозор гледа ово зеленило у банти, а деца му певају. Па, и шта би?.. Стар човек, изнурен, а и урадио је много. Нека би ми урадили и десети део онога што је он урадио, па ће бити довољно.

— Зар он није у пензији?!

— Није. Он је провео као учитељ више од петнаест година у овим крајевима, док још не беху ослобођени, па му те године нису урачунате у године државне службе. Рачуна му се само онолико, колико је служио од ослобођења, те тако има много мању плату и мање година службе него толики млади људи, који су били његови ђаци, јер је последњих година добијао слабе оцене, те није могао добити повишицу. Нису га хтели пензионисати, да би могао имати колико толико више година службе због пензије.

— Дакле, учињена му је доброта! То му је сва награда за труд, што му је дозвољено, да овако изнурен и истрошен може радити!.. рекох ја, а туга ми притисне душу.

— Све ово, што видиш овде грађана у овоме месту, све је то ча-Ђорђевић ђак. Није он учио само децу — учио је и одрасле људе. Он је био о своме трошку подигао зграду, а то је ова зграда где је сада општина, и у пространој учионици учио и децу и људе. Причају старији грађани, који га знају из млађих година, и веле да тај није знао шта је умор. Радио је и дању и ноћу, а није за њега имало ни празником одмора!.. причаше ми друг.

И занета приметно сам, да у тој околини беша врло велики проценат писмених, школованих људи. Ретко сам на кога наишао, па чак и од старца, вршњака Ђорђевић, који беша неписмен. Све је то учинио, дакле, његов неуморан труд. —

— Када се и одрасли људи, — продужи мој друг — стадоше скупувати у његовој учионици, Турци му створе кривицу и затворе га, те је неколико месеци лежао у затвору. Новац његов учинио је доста утицаја код турских власти, те га пуште из затвора, али му забране да се у школи скупљају одрасли, већ само деца. После тога он је дању учио децу, а ноћу крадом одрасле, излажући се највећим опасностима. Ноћу је он учио народ да позна славну прошлост своју, одушевљавао их узоритим борцима за слободу народну; подгревао у срцима њиховим наду на боље дане, и уопште казиваше им све оно што је и сам осећао и знао. Били на две-три године пред ослобођење, Турци дознаду за такав рад његов, и само се бегством могаше спасти од смрти на коју би га осудили. За време ратовања он беша прикупио добровољачку чету с којом се храбро борио против Турака са осталом српском војском. После рата постадоше слободни ови крајеви и Ђорђе оста опет као учитељ.

После ових речи заћутасмо и мало после мој друг рече својим ђацима да уђу у школу, па оде и он, а ја остадох сам.

Из школе ча-Ђорђевић се непрестано чује песма. Кад испевају једну, одмах се почиње друга. Од једном престаде песма.

Ја сам седео баш испод самог отвореног про-

зора, те сам чуо по том слаб, дрхав глас ча-Ђорђевић:

— Е доста је, децо, хајде сада се мало поиграјте, па ћемо после опет у школу..

После тих његових речи настаде урнебес од граје и поклича веселе деце. Врата се отворише и они посукљаше у дворниште као рој пчела из кошнице.

Мало постоја, па се и ча-Ђорђе појави.

— Полако да се не убијете!.. укори два малашана што се узеше надметати ко ће даље свечити с басамака.

— Шта сте се ви усамили? — рече ми кад ме угледа.

— Гледам како имате лепу башту.

У том допаде један ђачић пред њега и кроз плач исприча како га је неки друг ударио дрветом по глави.

Ча-Ђорђе му приђе, помилова га нежно својом изнемоглом смежураном руком по плавој косици и рече:

— Проћи ће то!.. Он није хтео, воли он тебе.. Треба да будете добри и да мислите добра један другоме.. Ви сте сви добра деца, па да се трудите да будете и људи добри!..

Дете отрча опет у игру утешено, а ча-Ђорђе се благо осмехну и нежно изговори:

— Деца!.. Ја волим кад се играју!..

— Лепо певају.

— Ја тако волим кад ми певају, па чисто заборавим на све.. Не певам ја... Изгубио сам глас.. Ето, уморим се.. и кад говорим.. Певао сам лепо док сам био млад тако као ви сада..

— Долазите редовно и пре и после подне?..

— Долазим!.. али слабо радим. Сем то што деца певају!.. Не могу више, а и доста сам радио!.. Не бих ни ово радио, али због деце моје!.. Знате због пензије. То за њих, а ја сам већ свршио своје!.. — Глас му је дрхтао, а у очима засијаше суза!..

— Хоћемо ли да уђемо у школу? — упита га у том једно ђаче.

Он и њега помилова по коси и рече:

— Доста је, децо, хајде сада кући, а ако хоћете ви се још ту играјте.

— Кући!.. Кућини!.. повикаше деца у глас и одјурише.

— Па и време је већ да се одморите — рекох му ја.

— Одмор ће ми бити кад умрем!.. Јест!.. кад умрем, а пре се нећу одморити!..

— Пази кад се чита!.. Куд звераш ти тамо у крајњој клупи — чу се јак глас учитеља из учионице трећег разреда.

— А што да пази?! — изговори за се ча-Ђорђе и тужан осмех му задрхта на уснама.

— Не треба нико ништа ни да учи!.. Што мање човек зна мање и пропати!.. Без знања про-

живи срећније... Камо среће да никада ништа нисам учио !

— Немојте тако за Бога. Ваше знање је уродило златним плодом.

Он хтеде нешто одговорити, али му реч запе у грлу, глава му клону на груди, и он само одмахну уздрхталом руком, па уздахну тешко и дубоко

Зраци сунчани пробијају се кроз багремово лишће и обасјавају један крај његовог чела и косе беле као снег, коју поветарац, што шушка кроз лишће, лелуја

— Све је прошло, — рече ми он, пошто се мало прибра — све, све је прошло Ви сте млад човек, тек сте коракнули у живот.. Ја вас слушах ономад како се одушевљено препирете о појединим друштвеним питањима, па се сетих своје младости... Ту застаде и погледа ме оним, тужним погледом, који ми јасно казиваше извештај о бедама у животу, па опет тешко уздахну и затресе седом главом.

Ја у њему гледах каква ми може бити будућност, као да гледах крај, последњег корака у моме животу, па ми се срце испуни страшном тежњом и слутњом. Нисам могао речи проговорити.

— свршиће се —

ИЗ „ПУТНИХ СЛИКА“

ЦРКВИЦА ЈУГ-БОГДАНА ВИШЕ ТРСТЕНИКА

*На високом брегу оном,
Где-но камен небо цара,
Стоје сваком још видљиво
Рушевине храма стара.*

*Све замукло. Престала је
Богомолца песма гласна,
Тихи мирис са кадила
И монаха молба гласна.*

*Нити звона глас се чује,
Што се небу смерно вио ;
Нема више покајника,
Што је жртву приносио.*

*Само итице песме вију,
А прошлости нема више ;
Још остало туко време,
Да остатак и тај збрише ;*

*Да уништи сиомеги мили,
Некадашњих старих дана,
Да уништи задужбину
Драга старца, Југ-Богдана.*

6. јула 1898 г. Љубостинџа Милош П. Ђирковић,

ГДЕ ПОМОРАНЦЕ ЗРУ

од
Н. А. Вејкина

(НАСТАВАК)

LVI

Чим се кола с путницима појавише на пијаци међу дућанима, у сред котлова с вареним макаронима и бобом, — одвоји се једно десетак просјака и потрча за колима, просећи милостињу. Беше ту зрелих људи и деце, здравих и сакатих, старих и младих, у најлепшем цвету живота, жена са сисанчадима на рукама. Њихови дроњци имађаху разноврсну боју.. Са свих страна чула се реч „монета“. Они се дохватили кола и буквално ускакаше у њих. Неки су већ стајали на подношцу од кола Кочијаш их разгони бичем, кондуктер их вуче с подношца, али све узаман: одагнати с једне стране просјаци јуришају с друге. Неколико дечака, да би обратили на се особиту пажњу обрташе се у точак, дубише на глави и рукама, узвикујући без прекида реч „монета“. Енглез у годинама баци на пут неколико бакарних новчића. Просјаци нагнуше и наста прави бој. И гомила за неко време остави кола, по дохвативши бачен новац поново се крете у потеру за колима и стиже их. Некима већ беху изгребана лица. То се учини путницима забавно, и сваки је бацао по неку крајцару. Бацао је и Коњурин, бацао је и Грабљин. Овај се забављао тим, што је бацао новац право у лице каквог дечаку. Бој се дешавао, ради тога, сваког тренутка У њему су учествовале и жене са сисанчадима. Оне остављаху своју децу на калдрму и онда јуришаше и саме за новцем. Два дечка, којима носеви беху раскрвављени, рикаху од бола, али су и даље ревносно јуришали у гомилу ради крајцаре И тако је све ишло на простору од два километра, док се најпосле не изиђе из пијаце, на којој су нашли себи триезарију матрози, лађари, носачи и просјаци. Најпосле, просјаци стадоше изостајати.

Од пијаце на даље протежу се фабрике макарона. Тек урађени, сирови макарони сушише се на улици, обешени на гране и гранчице дрвећа. Око њих врљају и на њих мотре радници, црни од угљена, с главама повезаним крпом, боси, са засуканим лактовима и чакширама изнад колена, и раскопчаним, прљавим кошуљама. Једно дво-

јица тројица од њих такође прискочише колима и нудише путницима слова, која беху начинили од макаронскога теста. Енглези купише своје иницијале и Глафира Семјоновна такође узме себи слова *g* и *i*.

Пут је ишао уз брдо. Уђоше у предграђе неапољско Опазине винограде и воћњаке. Свако врсно воће и расад цвећа на све стране. Везув се указа јасније. Под плавим небесним сводом стоји мрачни његов конус, прикривен тавном, окамењеном лавом. Овај дим што из његова кратера излази, и што им се у Неапољу чинио као лака струјица, сад се већ показа као голем облак. Земљиште пуно влажнога ваздуха.

На смену неапољским просјацима дођоше сад, не мање поцепани музиканти, с гитарима и маи долинама. Они предуеретоше и испратише екипаж музиком и песмом, идући око њега. Певали су народне, неаполитанске песме, и то врло сложено.

— Видите ли ви да су то све сами Мазини и Николини! примети Грабљин. — Гле, какве су им очи!.. Греше што не иду нама, у Петроград. Они наши лудаци да би се показали добри Талијани, одмах би им поднели разне даре, ципеле шивене златом, пешкире шивене концем.... Гле, каква је гласина у овога брадоње? Пати! Пати! повика он, показујући претом.

Иза угла изиђе лепа, али неочешљана цура и стаде певати и играти око кола.

— Од куд је то Пати? рече Глафира и на смеја се. — Пре би је требало звати: Бријанца. Она је играчица, а не певачица.

— Главно је да обоје уме. И пева и игра. Еј, Травијата! Деде Травијату!

Девојка махну главом, преста играти и стаде певати „Травијату“.

— Фу! несреће!.. Гледај молим те, таква чупава, а „Травијату“ зна, чудно се Николај Ивановић

— Чупава.. То је баш добро. Да дође у Петроград, наши хлебари са калашниковског пристаништа не би жалили да јој даду 1000 кутлача брашна, па баш да је у нас и глад, — примети Коњурин. — Јер у њих се баш то и цени јако.

На подношце екипажа стадоше се пењати и неки одрпанци без мандолина и гитара, нудећи се као чичерони.

— Шта хоће ови? пита Николај Ивановић

— Нуде услуге за показивање Везува, одговори Перехватов

— А, чичерони? Не треба! Не треба! Шта ће нам?

И стадоше махати рукама на чичероне да одмакну, али они не одмицаше, већ одоше и даље за колима. И што даље — гомила све већа Екипаж се нео по рђавом путу, уз брдо, готово ко-раком. Чичерони беру цвеће са дрвећа, што уз пут беше и правише букете, па их бацаше дамама, кезећи се. Кочијани и кондуктер хтедоше да их

одагнају, али ови ступише с њима у општру препирку.

— Никола Иванићу, постарај се да одврнеш рукатку и да извадиш нож из штата, рече мужу Глафира Семјоновна.

— Зашто?

— Па, тако. Ко зна да ово нису бандити. Видиш да не одмичу од нас, а ми већ улазимо у пустињу. Извади нож!

— Тути, бога ти!.. нас је једанаесторо.

— А њих је више.. Ја се баш бојим.

— Господо! Хоће ли бити скоро станица? Само идемо, идемо, а ни код једног ресторана не стајемо! узвикну Грабљин. — Ја сам гладан!

— Ту нема ни једног доброг ресторана, одговори Перехватов — Говоре да има добар ресторан на станици те мале жељезнице. А ено, где је она, једва си види!..

— А дотле, зар све да чекамо? Баш ми се неће да чекам.

— Хоћете ли мало закуске? нуди га Глафира.

— Имамо коњака, црна вина и хлеба с бутером.

— Та разуме се. Ови енглески морепловци не дадоше ми ни чашу кафе да испијем.

Глафира узме корпу с јелом. У колима настаде доручак, пре кога, мушкарци попише пола боце коњака за тили час, и ископили би је да Глафира не рече:

— Господо понудите Енглезе.. Тако је неучтиво.. Путујемо заједно..

— Мусју! Вулеву тринкен? пита Коњурин старог Енглеза а пружа му боцу и сребрну малу чашицу.

Енглези не одбише понуду. За мало, па и они докопаше своју корпу и понудише портваји руском друштву. И Руси не одбише понуду. Енглескиња понуди све неким месом. А кад понуди Грабљина, овај замлата рукама и повика:

— Овчевина с бобом? Нон... Мерси... Гле, су чим нуди? Тринкен — вуј, а овчевину — ах, оставите!..

Настаде разговор Руса с Енглезима. И аво су Енглези говорили енглески, а Руси — руски, опет су се добро разумели знацима. Онај стари Енглез радознано загледа сребрну чашицу и моли Николају Ивановића да му је прода, или даде у замену за путни прибор, састављен од вуљушке, ножа, справе за вађење запушача и кашике. Енглескиња служи свима вино из кристалне чашице. Коњурин узме од ње чашицу, и спремајући се да је ископи, рече:

— Вив англичан!

— Зашто? Од куда то? Нека иду до ђавола! викну Грабљин, повуче га за рукав и просу му вино. — Енглези су најгори сталеж, а ви им пијете за здравље!..

— Шта ћеш, ту је руска радост за дружбу.. поче Коњурин, узимајући од Енглескиње другу чашицу.

— Батали, пљуни. Још ће те и црним пунгом угостити. Шта је то? И мене нуди? Не, мерси, мадам. За три дана у гостионици додијао ми је тај црни пудино! Опет замаха рукама Грабљин и додаде: — Ако је добро, једи га сама, госпођо

Вино је оживело путнике. У колима беше све већа вика. Засеоци осташе доле са њиховим баштама и виноградима; кола се пењу по стрмој узбрдици, одакле се лепо видео Неапољ, његова околина море и острва неапољскога залива.

— Соренто. Капри. Искија... показује кондуктер на њихове изгледе у мору.

У то време, они су ишли по земљишту са свим неплодном, заливеним лавом, која се беше окаменила. Ни жбуна, ни травке, ни птице, ни инсекта што лети, ниси могао видети око себе. Ваздух постајаше загушљив.

Гомила чичерона се већ много разредила била: само двојица, особито досадна, ишли су око кола, дизали с пута парчад лаве и пружали их путницима

(НАСТАВИТЕ СЕ)

ОМАШКА

— ИЗ АМЕРИЧКОГ ЖИВОТА —

Хенр. Сјенијевича

(НАСТАВАК)

Становници су се у почетку смејали обојима, а нарочито и с тога, што ни једна од зараћених страна није добро говорила енглески.

С дана на дан свађа је расла између њих. Становници усљед непрекидног додира са њима почеше се делити у партије. Једни су одобравали поступке Хансове, а други обратно, мис Најманове. Тако у овој мирној варошници посташе и изниклоше две партије: Хансовци и Најмановци

У почетку су се обе партије само попреко гледале, а и ово је допринело доста осетних последица по напредак републике Struck-oil-city. Да се још више допусти партијама, те да се јаче разгори несугласица између њих, беше по будућност ових места врло непогодно.

Зато је „дубоко-мислећи“ државник г. Девис хтео да прекине са овим. Хтео је да пресече свађу и да уништи партије, које су по његовом зрелом суђењу само од штете по опстанак и развиће ове вароши. Г. Девис је у прво време тежио, да помири Немца и Немицу. Више је пута на сред улице између њихових grosery-а говорио им њиховим родним језиком:

— Но шта се вас двоје вечно гризете, као да код једног обућара обоје не купујете обућу?

Ја их имам у толиком избору, да их ни у С. Франциску бољих нема.

— Бадава, г. Девисе, хвалите вашу обућу пред оним који је готово никад и не носи — кисело примети мис Најманова

— Ја нетечем кредит ногама — флегматички дода на то Ханс.

Ваља нам напоменути, да и ако је мис Најманова Немица била, имала је изванредно прекарне ножице, па зато је још већма огорчена била на Ханса после његовог одговора.

У вароши се потпуно образују дакле две партије. Већ су се на митинзима расправљали спорови и водиле борбе између Хансста и Најмановаца. Но пошто се у Америци особито пазе на право женскиња, то је већа партија била на страни мис Најманове.

У скоро Ханс осетно примети да је његовом grosery све то од слабе вајде. Посетници досадањи напуштаху га из дана у дан. Он поче да очајава.

Али сину и њему зрачак среће. Све суграђанке ове вароши пређоше у партију Хансста. Побудило их је на овај поступак то, што су госпође приметиле да њихови мужевни често похађају grosery — мис Најманове и подуже се тамо задржавају.

Дакле на страни мис Најманове беху грађани, а на страни Хансовој грађанке.

Кад није било митинга и кад су раденици отишли по рудокопима, тада су Ханс и м. Најманова водили спор између себе. Она је стала на праг своје а он на праг своје grosery и тако су се грдили. Прво је почела свађа са прекорним погледима а потом су и уста отпочела па и руке довршивале започету препирку.

Чешће би мис Најманова ако је била мало више расположена за чикање — излазила пред grosery — и певала пркосећи Хансу: Oh! Mein liber Augustin! Dutchman! Dutchman du-Duthman — *man — man!

Ханс је ћутао у почетку и посматрао је њене ножице. Мало затим он се постепено дражио, па најпосле с презирањем погледао и само јој хладнокрвно одговорио: Gygod!

Овако је ишло подуже време између м. Најманове и Ханса. Чисто би Ханс осећао неку тмору и недостатак, кад не би по које јутро, изишав пред grosery — видео м. Најманову. За њега би ови дани били врло теgebни, он је предвиђао тада, да му се што друго спрема.

Мис Најманова привола је у своју партију и редактора Saturday-Weekly-Review-а Ханс је о овоме позитивно дознао, кад је провео глас по вароши, да мис Најманова носи вештачка прса. Овај глас брзо је био распрострањен, а то с тога, што је у Америци обичај да даме чешће носе вештачка прса. Тим је овај поступак Хансов био примљен не само од стране лепог пола него и од противне.

Следећи број S.-W.-Review-а изиђе са подужим уводним чланком у ком редактор говорећи у опште о особинама Немаца, завршава свој чланак: „да је он потпуно уверен да су прса мис Најманове која је онако мучки оклеветана — потпуно натурална“.

Чим је овај чланак изашао у Review-у од тога је дана Ханс само пио црну кафу. Али је и од тога дана мис Најманова узимала по две порције млека. Редактор, дакле није губио, он је задовољан био. Сем тога, мис Најманова одмах сутра дан поручи по кројача и овај јој скроји хаљину без срука, те да покаже понтованом грађанству да је Ханс лажов.

Ханс осети да је побеђен. Победило га је женско лукавство. Мис Најманова је после овог догађаја још чешће и јачим тоном певала пред grocery — Dutchman — du Dutchman...

— Шта да јој радим? — мишљаше сиромас Ханс. — Да ли да јој кокошке нахраним пшеницом којом сам мишеве тровао? не... платиће она мени... знам шта ћу...!

Пред први сумрак, а на своје велико изненађење, примети мис Најманова Ханса да носи један повећи нарамак дивљег сунцокрета и да га протире испред подрумског прозорчића баш око подрумских врата.

— Шта ли је то? Зашто ли ће му дивљи сунцокрет? Заиста је чудно, али ми се чини да је то мени намењено! — Тако се питала мис Најманова.

Већ се довољно смркло. Ханс је већ био готов са творевином. Поређао је сунцокрет дуж подрумских врата, а на њима намести један за вежљај омотан у платно, тако, да га задњим крајем окрене ка зиду, дигне покривач и покрије предмет сунцокретом, затим се приближи зиду и поче нешто писати...

Мис Најманова да свисне од радозналости. — Извесно то он мени нешто припрема — али нека, нека, док сви посне, нићи ћу да видим шта је то, па ма ме и живота стало.

Ханс свршив свој посао, оде у своју grocery — закључа врата и угаси свећу.

Мис Најманова брже боље натуче на се горњи капут па онако у хитрини само у папучама, обученим на босе ноге, излети на улицу.

Брзо долети до гомиле сунцокрета и упути се непокривеном стазом између редова сунцокрета ка прозору подрума. Примети заиста неки натпис и зажели да га прочита.

Одједном јој варице сину из очију! Горња јој се половина тела нагло устури у назад, а из душе јој се нехотице оте жалостан узвик — хај — хај — а потом очајнички повика: помагајте! у помоћ!...

Прозор се са Хансове собе отвори.

— Was ist das? чу се мирни глас Хансов — Wer ist das?

— Ох! проклети Dutchman — пиштала је мис Најманова — Ти ме уби проклетињо! Сутра ћеш на вешала... помагајте људи...

— Сад! сад, док сиђем!

Мало затим, он се указа са свећом у рукама. Посматрао је мис Најманову неко време ћутећи па се потом заједљиво насмеја.

— Шта је то мис Најманова? ха ха ха!

— Добро вече Мис ха ха ха... Метуго сам замке ради звера, а ухватио сам мис Најманову! Шта сте тражили у мом подруму? Зар нисте прочитали шта сам на зиду написао да нико близу не прилази ка подрумском прозору? — Вичите и дерите се сада колико год вам је воља, нека се скупи цела варош и нека види како ви баратате ноћу по подруму Dutchman овом. Лаку ноћ мис Најманова, лаку ноћ...

Положај мис Најманове био је веома тугаљив. Да виче и даље, скупиће се свет — скандал; да пак не виче за помоћ и да овако висећи остане до зоре опет скандал. Свест јој се поче мутити, а ноге отицати и јаче болети. Месец је подрумљиво посматраше изгледане као да је и он Хансов приврженик. Она изнемогаваше у снази све већма.

Треба нешто да радим? помисли Ханс. Нег је! Ако се она угуши, сутра ћу знати шта је лич. Чисто се уплаши на ову помисао. Узме кључ од запетог гвожђа и сиђе доле да ослободи мис Најманову. Морао је подићи мало њен капут горњи те да одкључа гвожђе. При овом, и ако је био у великом страху, није се могао уздржати а да не баци поглед на красне, мраморне, месецом осветљене ножице мис Најманове. И ако је до сада препун био гневом ово га у неколико разгали и он се сажали те отвори гвожђе.

Мис Најманова беше потпуно клонула и он је морао да је упрти и пренесе у њену grocery. Уз пут га је обузимало неко тихо сажаљење. Намести је у њеној спаваћој соби, па се врати у своју grocery. Готово целу ноћ није ока склопио.

Сутрадан није се као обично појављивала мис Најманова пред својом grocery ради вокалних вежбања.

„Можда се постидила од ноћашње бруке а ко зна, можда ми и замке плете?“ — мислио је Ханс.

И заиста плела му је те какве замке.

У вече истога дана позове редактор S. W. Review-а нашега Ханса на дуел. Још у почетку дуела Хансу редактор готово истера једно око. Ханс се у очајању тако разљути те опаучи редактора по леђима оплавком једним тако јако, да је овај убрзо повикнуо enough, enough, enough! — довољно...

Није нам познато како се по вароши дознало о прикљученијама мис Најманове. Не верујем да је Ханс ово раструбио. Тек цела је варош знала све. После двобоја са редактором, Ханс је још више био огорчен на своју супарницу. Његово

ерце од тога дана ни трунке сажаљења није имало. Из њега је киптила само злоба и освета.

Ханс је предвиђао, да му се спрема снажан удар од стране противника, и заиста га у скоро и дочека.

Обичај је у Америци па тако је уведен и у Struck-oil-city — да трговци пред својим трговинама приказују на вратима или зиду дугачке табле на којима је наређано шта имају на продају у својим трговинама. Овакове су табле имале и обе grosery. Наслов је на таблама обично крупнијим словима „Notice“ — „објава“.

Сем тога ваља и то знати, да у свакој америчкој grosery или и леда без кога ни један Американец неће да пије ни пиво ни вино ни ико је пиће.

Од неког времена престаше становници куповати лед код Ханса! Огромни комади леда донесени железницом из далеких крајева почеше се топити у Хансовом подруму. Ханс је губио грдне доларе... али за што? Он је свакодневно гледао својим рођеним очима како све грађанство па баш и његови људи — Хансовци — купују лед код мис Најманове. Није могао да ово протумачи. Он се није бар са својим партијашима свађао. Чудно му је било, што бар они лед не купују код њега. Шта ће то бити? Чешће се припитивао, али не мога сам да дозна.

Зато се реши да упита кога свог пријатеља.

— Зашто ви од мене не купујете леда? — упита Ханс погрешним енглеским говором једног свог пријатеља који баш пролазаше са ледом купљеним код Мис Најманове.

— Зато, што ви више лед не продајете! —

— Како не продајем лед?

— Тако је, г. Хансе. —

— Aber ја држим масу леда у подруму. —

— Па шта је ово онда? рече му пријатељ и показа Хансу руком на таблу која је висила на дућанским вратима.

Ханс погледа на таблу и одједном сав позелени.

Неко је на табли његовој а у наслову „Notice“ избрисао средње писмо t, па је место „Notice“ стајало „No ice“, а ово на енглеском језику значи: „Нема леда“.

Donnerweter! — дрекао је Ханс и сав пребледео од гнева јурне у grosery — мис Најманове.

— То је подло! — викао је као помаман. Зашто сте ми избрисали из објаве писмо t?

— Шта сам ја избрисала, какво писмо t? — с притворством питала га је мис Најманова.

— Писмо и поново вам велим писмо t Ви сте мени избрисали писмо t Aber goddam! више се ово сносити не може. Ви ћете ми скупо платити за непродат и истошљен лед — goddam goddam. —

Он је све више губио своју урођену хладно крвност, а и мис Најманова је све јаче и јаче крештала. Свет се већ поче око њих прикупљати.

— Помагајте — крештала је мис Најманова — Dutchman је полудео. Он непрекидно виче на ме да сам му неко слово из средине избрисала! Луд је верујте. Шта сам му и ког ђавола из средине избрисала? Шта му имам брисати? Верујте, да могу ја би му прво очи изгребала и извадила... ја сирота женска саморана, ако он и даље буде такав према мени он ће ме и убити... .

Обузе је плач и кукњава. Американци су спрам женских суза веома попустљиви, те ти Ханса ко за врат ко за руке изгурају из grosery мис Најманове и избаце на улици.

Ханс као стрела улети у своју grosery и од муке затвори се у њу.

Није се појављивао читаву недељу дана.

После недеље дана на вратима његове grosery висила је повећа дрвена табла са једном обојаданом сликом. Слика је престављала мајмуна у блузи са белим огртачем и широким рукавима, потпуно онако како се облачила мис Најманова. Испод ове слике био је надпис: „grosery код мајмуна“.

Грађани долажаху у масама и посматраху слику. Она је општи смех изазвала. И мис Најманова је изашла на улици и посматрала ову слику, чешће је бледила али није ништа говорила.

Хм, Боже мој! — мишљаше она — „grosery код мајмуна“? Па шта је с тим? Није ништа, јер је сопственик grosery Ханс, па то је онда он мајмун.

(свршиће се)

БЕЛЕШКЕ

ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ

I. Ноћ на Карлштејну, зове се дело Јарослава Врхлицког, у три радње, предато је нашем Позоришту у преводу нашег познатог преводиоца с чешког, г. Срет. А. Поповића.

Светоплук Чех и Јарослав Врхлицки јесу књижевне величине првога реда, две сјајне звезде на своду савремене књижевности чешке. Оба су таленти необично сјајни, оба богати и свежи, чији се радови одликују не само по благој, пријатној и уметничкој форми и особитој садржини, већ и по самој количини, јер њихова плодна творачка снага сваког задивљује, и надмаша свако очекивање. И као што су Чех и Врхлицки заузели прва места на парнасу чешком — код Врхлицког преовлађује лирика (рефлективна), код Чеха епика — тако су обојица и представници двају праваца, који су овладали у Чешкој књижевности. Врхлицки је представник космополитског, а Чех народног правца.

Сваком свеском својих песама Врхлицки је пружио доказ свога уметничког напредовања. И Чешка критика то му и признаје. Један од његових критичара овако се изражава о песничким му врлинама:

Појезица Јарослава Врхлицког слична је летњем сунцу, које васељену буди иза сна и неуморно је гоши животу, покрету, пробуђењу и мисаоном раду. Чешки читаоци ступају сада у нову фазу. Ови који читају од свега срца тако, да не испуштају из руку занимљиво дело, докле га не прочитају, нису више осуђени на очајно ишчекивање нове чешке књиге у празнинама, које им се чине као вечност; нису у опште упућени на туђу књижевност. Горе је за оне комотне читаоце, који су истина знанци литерарни, али по давнашњем пријатном обичају, не подажу много на време књизи посвећено као и своме мишљењу у опште. Тим скромним духовима, који не изненађују, долозно је по страна, две дневно и онет остављају себи по неку недељу одмора. Тешко тим читаоцима! Они не могу читати Врхлицког. Он пише брже, по што они читају. Делатност његова изгледа у истини чудотворна, јер док једно дело читамо, већ смо чули да је друго већ у штампани и да његова немилосрдна енергија спрема још нова и нова. А свака свеска, свако дело стоји на висини на којој је и пређашње, шта више оно нам открива потребно ступање тога узвишеног духа...

Неопходно би било ангажовати сталног преводиоца из богате књижевности чешке за наше Народно Позориште, па и порадити на душевном јединству нашег и прашког Позоришта.

*

Ових дана приказивана су три новитета Артура Шницлера у бечкоме *бургу*. Име Шницлеро одавно је познато литерарном свету. С тога се није чудити, што је изазвао велико узбуђење и очекивање. Успех је био постигнут. И с овим својим новитетима знао је он освојити своје гледаоце и свој репоне одржати. Све три ствари имају обим једнога чина, а писане су у жанру, који је њему нарочито својствен То су: „Парацелзус“, „Сапутници“ и „Зелен какаду“. Овај последњи комад назвао је гротеском. Бечка позоришна критика повољно се изражава о овим његовим стварчицама, нарочито о „Парацелзусу“ и „Сапутници“. По по свему изгледа, да бечки писци лутају по дану са фењером у руди, не знајући ни сами шта ће. Али de gustibus, а гротеску *Зелена Какаду* остављамо бечлијама, да у њој уживају.

*

— Међу женскињама, које се боре за еманципацију налази се и г-ђица Chaminaде, кћи бившега директора францускога одељења, које друштво *Грешем* има у Паризу, чија је жена од неке виђеније војничке фамилије и у сродству са француским послаником у Бечу, маркијем de Reverseaux. Госпођица Chaminaде одала се музици. У 18 година после многе борбе са породичним предрасудама приредила је први концерт. Амброзије Томас, који је био присутан концерту, изненадно се овом младом појавом и при крају концерта узвикнуо је: Се n'est pas une femme qui s'omprose, cest un compositeur. Она није само уметник на гласовиру, композитор, већ и диригент, прва женска, која је

сломила мушку сујету париских свирача: да им жена диригује. Француска академија прогласила је г-ђицу Цецилију Шаминад *часником јавне наставе*. Њене знамените композиције јесу: Les Amazones, драматска симфонија са хором и соло-гласовима, La sévillane, комична опера у једном чину и Cathirboë, балет, који је у Марсељу, Лијону и Брислу одушевљено примљен. Сем тога компоновала је поједине ствари за оркестар, као што су: два трија за клавир, виолину и чело, двааест концерт-етида и друге. Нарочито је вредно поменути један концертни комад за клавир и пратњу оркестра, који је она сама руководила у једном Lamougeaux-концерту у Паризу Она је ипаче виђена и као светска дама, која има везе и са разним дворовима. Најмлађа кћи енглеске краљице, кнегиња Батенбершка, сматра је за своју пријатељицу и дописује се с њоме.

М.

ИЛИЈА И. ВУКИЋЕВИЋ

КЊИЖЕВИЊК

(3 АВГУСТА 1866 † 4 МАРТА 1899 ГОДИНЕ)

Рука ледене смрти покоси један рано свенули цвет у градини српске лепе књижевности. Скрушене душе стојимо пред новом скрињом и искрено жалимо прерану смрт *Илије И. Вукићевића*, књижевника.

У тридесет трећој години, после дуготрајне болести опростио се патње и тешка живота. Звезда је његова још пре две године потамнела, а четвртог дана о. м. са свим је гаснула и ишчезла. Илија се смирио, отишао је од нас, али је оставио дивну успомену и веома лепо име. Мирис онога цвећа што га је он духом својим извео и расејао у градини српске књижевности вазда ће мирисати и напајати нежне и чисте душе. Он стаје поред Глишића, Лазаревића и Веселиновића у ред одличних српских приповедача и има видно и достојно место у историји књижевности.

Мир праху његовом и светао му био спомен на земљи!

М.

РЕПЕРТОАР

НАРОДНОГА ПОЗОРИШТА

Уторник, 9. марта: *Нарцис*, трагедија у пет чинова, написао Брахофогл, превео Ст. Д. Поповић.

Четвртак, 11. марта: *Човек без предрасуде*, историјска шаљива игра у пет чинова, написао Сахер Мазох, превео Ђ. Миловановић.

Субота, 13. марта: *Приволела се да га освоји*, или *Поурешке једне ноћи*, комедија у пет чинова, од Оливера Голдсмита, превео с енглеског М. Рашковић. (*Први пут*).

Недеља, 14. марта: Дневна представа: *Госпођа од Сен-Троаза*, драма у пет чинова, од Алисе Буржоа, превео Адам Мандровић. — Вечерња представа: *Приволела се да га освоји*.

Садржај: „На расстанку“ (песма). — „Идеалиста“ (наставак). — Из „Пугних слика“ (песма). — „Где поморанце зру“ (наставак). — „Омашка“ (наставак). — „Беленике из књижевности и уметности“. — „Некролози“. — „Репертоар П. Позоришта“.

Властник: Ст. М. Веселиновић. — Царна Радикална Штампарија — Уред.: Ј. М. Веселиновић